

ПРАКТИКУМ З ФАРМАКОЛОГІЇ

МОДУЛЬ 2

ЛІКАРСЬКІ ЗАСОБИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ФУНКЦІЇ
ВИКОНАВЧИХ ОРГАНІВ, ХІМІОТЕРАПЕВТИЧНІ ЗАСОБИ, АНТИДОТИ

Навчальна дисципліна ФАРМАКОЛОГІЯ

Напрямок 22 «ОХОРОНА ЗДОРОВ'Я»

Спеціальність 222 «МЕДИЦИНА»

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ О.О. БОГОМОЛЬЦЯ

КАФЕДРА ФАРМАКОЛОГІЇ

ПРАКТИКУМ З ФАРМАКОЛОГІЇ

навчально-методичний посібник

для позааудиторної, аудиторної, самостійної роботи студентів

МОДУЛЬ 2

ЛІКАРСЬКІ ЗАСОБИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ФУНКЦІЇ ВИКОНАВЧИХ ОРГАНІВ, ХІМІОТЕРАПЕВТИЧНІ ЗАСОБИ, АНТИДОТИ.

Навчальна дисципліна	ФАРМАКОЛОГІЯ
Напрямок	22 «ОХОРОНА ЗДОРОВ'Я»
Спеціальність	222 «МЕДИЦИНА»

ПІП _____

Група _____

Викладач _____

АВТОРИ:

Зайченко Г.В., Савченко Н.В., Гнатюк В.В., Шумейко О.В., Дяченко В.Ю., Клименко О.В.,
Дорошенко А.М., Бабак В.В., Різниченко А.О., Горбач А.О.
За редакцією проф. Г.В. Зайченко

Рецензенти:

Хайтович М.В., д. мед. н., професор, завідувач кафедри клінічної фармакології та клінічної
фармації Національного медичного університету імені О.О. Богомольця

Волощук Н.І., д. мед. н., професорка, завідувачка кафедри фармакології Вінницького
національного медичного університету ім. М.І. Пирогова

**Практикум з фармакології. Модуль 1. Загальна фармакологія. Лікарські засоби, що
впливають на нервову систему та обмін речовин : навчально-методичний посібник
для позааудиторної, аудиторної і самостійної роботи студентів спеціальності 222
«Медицина» другого (магістерського) рівня вищої освіти / Г.В. Зайченко,
Н.В. Савченко, В.В. Гнатюк та ін.; за ред. Г.В. Зайченко. – К. : НМУ, 2026. – 176 с.**

ISBN 978-966-460-264-5

Затверджено: на засіданні кафедри фармакології
Протокол № 40 від 23 червня 2025 року
Розглянуто та затверджено: на засіданні ЦМК з природничих дисциплін,
протокол № 9 від 25.06.2025 р.

Підписано до друку 26.12.2025. Друк офсетний. Папір офсетн.

Ум.друк.арк. 12,5. Формат 60 x 84 1/8. Наклад 800 прим.

Видавництво «Книга-плюс»

03057, Київ, пр. Берестейський, 34.

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців,

виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції

серія ДК № 4904 від 20.05.2015 р.

тел.. +38 067 403 55 05

www.book-plus.com.ua

© Зайченко Г.В., Савченко Н.В., Гнатюк В.В., Шумейко
О.В., Дяченко В.Ю., Клименко О.В., Дорошенко
А.М., Бабак В.В., Різниченко А.О., Горбач А.О., 2026
© ТОВ «Книга-плюс», 2026

ЗМІСТ

Заняття 1 Лікарські засоби, що впливають на респіраторну систему	5
Заняття 2 Лікарські засоби, що впливають на травну систему	16
Заняття 3 Лікарські засоби, що впливають на гемопоез та гемостаз	29
Заняття 4 Антигіпертензивні лікарські засоби. Лікарські засоби, що впливають на функції нирок	44
Заняття 5 Антиангінальні та гіполіпідемічні лікарські засоби. Ангіопротектори	58
Заняття 6 Протиаритмічні лікарські препарати. Кардіотонічні лікарські засоби. Серцеві глікозиди	70
Заняття 7 Антисептики та синтетичні протимікробні лікарські засоби	83
Заняття 8 Антибіотики	94
Заняття 9 Протитуберкульозні, противірусні, протимікозні, протипаразитарні та антипротозойні лікарські засоби	109
Заняття 10 Протипухлинні лікарські засоби	127
Заняття 11 Принципи терапії гострих отруєнь лікарськими засобами. Антидоти	138
Тема 12 (СРС) Лікарські засоби, що впливають на репродуктивні процеси	152
Тема 13 (СРС) Плазмозамінники та препарати для парентерального живлення	163
Перелік лікарських засобів, що винесено на іспит з «Фармакології»	173
Рекомендована література	175

ВСТУП

Практикум з фармакології – навчально-практичне видання для позааудиторної, аудиторної, самостійної роботи студентів 3 курсу спеціальності 222 «Медицина» з освітнього компоненту «Фармакологія» – структурована методична розробка, що містить основну інформацію для успішного засвоєння навчального матеріалу кожної з тем дисципліни та підготовки до практичних занять.

Головною метою використання Практикуму є оптимізація та підвищення ефективності навчально-пізнавальної діяльності студентів шляхом оволодіння способами самостійного набуття, активного засвоєння та застосування знань щодо фармакодинаміки основних груп лікарських засобів, які впливають на функції виконавчих органів, хіміотерапевтичних і антидотних лікарських засобів.

Особливості запропонованих завдань

Запропоновані завдання для аудиторної та позааудиторної роботи спрямовані на розвиток абстрактного мислення, аналізу та синтезу, уміння працювати в команді та формування здатності застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Порядок виконання завдань для самостійної роботи

Під час самостійної роботи студенту необхідно у відповідних розділах Практикуму зазначити свої відповіді і розв'язати завдання.

Завдання для позааудиторної роботи мають бути виконані до проведення практичного заняття з даної теми.

Завдання для *аудиторної роботи* виконуються під час проведення практичного заняття.

Критерії оцінювання

При оцінюванні виконання самостійної роботи приділяється перевага стандартизованим методам контролю: тестовим та структурованим письмовим завданням.

Оцінка **відмінно «5»** – студент (студентка) дає не менше 90% правильних відповідей на стандартизовані тестові завдання, без помилок відповідає на письмові завдання.

Оцінка **добре «4»** – студент (студентка) дає не менше 75% правильних відповідей на стандартизовані тестові завдання, має незначні помилки у відповідях на письмові завдання.

Оцінка **задовільно «3»** – студент (студентка) дає не менше 60% правильних відповідей на стандартизовані тестові завдання, має значні помилки у відповідях на письмові завдання.

Оцінка **незадовільно «2»** – студент (студентка) дає менше 60% правильних відповідей на стандартизовані тестові завдання, має грубі помилки у відповідях на письмові завдання або не дає відповідей на них.

Правила ведення Практикуму: завдання виконуються послідовно, письмово та охайно.

Обов'язкове дотримання академічної доброчесності студентами, а саме:

- ✓ самостійне виконання всіх видів робіт, завдань, форм контролю, передбачених робочою програмою даної навчальної дисципліни;
- ✓ посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- ✓ дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- ✓ надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Фармакологія за Рангом і Дейлом, пер.9-го англ.вид. у 2-х томах Т.1 / Джеймс М. Рітер, Род Флавер, Грем Гендерсон, Юн Конг Лоук, Девід Мак'юен, Гемфрі П. Ранг; наук. ред. перекл. Ганна Зайченко, Микола Хайтович. – К. : ВСВ «Медицина», 2021 - 588 с.
2. Фармакологія за Рангом і Дейлом, пер.9-го англ.вид. у 2-х томах Т.2 / Джеймс М.Рітер, Род Флавер, Грем Гендерсон, Юн Конг Лоук, Девід Мак'юен, Гемфрі П. Ранг; наук.ред.перекл. Ганна Зайченко, Микола Хайтович. – К. : ВСВ «Медицина», 2022. – 342 с.
3. Фармакологія з основами патології : підручник / Ю.М. Колесник, І.С. Чекман, І.Ф. Беленічев, Н.О. Горчакова, О.О. Нагорна, Н.В. Бухтіярова, С.А. Моргунцова, Г.В. Зайченко. – Вінниця: Нова книга, 2021. – 572 с.
4. Побічна дія ліків: підручник для студентів вищих навчальних закладів медичної освіти / І.Ф. Беленічев, Н.О. Горчакова, Н.В. Бухтіярова, Т.А. Самура, Т.А. Бухтіярова, О.О. Нагорна, С.А. Моргунцова, А.А. Єгоров, О.В. Риженко, О.В. Тихоновський. – Запоріжський державний медичний Університет. – Вінниця: Нова книга, 2021. – 360 с.
5. Фармакологія : підручник для медичних і стоматологічного факультетів Вищих медичних навчальних закладів освіти / І.С. Чекман, В.М. Бобирьов, В.В. Кресюн, В.В. Годован, Н.О. Горчакова, Л.І. Казак, Т.В. Кава, Г.Ю. Островська Т.А.Петрова, Л.М.Рябушко. – Вінниця : Нова книга, 2020. – 472 с.
6. Фармакологія: підручник для студ. мед. ф-тів / І.С. Чекман, Н.О. Горчакова, Л.І. Казак [та ін.]; за ред. проф. І.С. Чекмана. – Вид.4-те. – Вінниця: Нова Книга, 2017. – 784 с.
7. Медична рецептура. Навчальний посібник. / Г.В. Зайченко, Н.О. Горчакова, Н.В. Савченко. та співавтори. – К.: Книга Плюс, 2018. – 72 с.

Додаткова

1. Довідник еквівалентності лікарських засобів Rx-index. Довідкове, спеціалізоване медичне, фармацевтичне видання / за ред І.А. Зупанця, В.П. Черних. – 5 вид. довш. та перероблене. – К. : Фармацевт практик. – 2021. – 832 с.
2. Фармацевтична опіка : посібник для фармацевтів / за ред. І.А. Зупанця, В.П. Черних. – К. : Фармацевт практик. – 2018. – 224 с.
3. Вікові аспекти фармакотерапії / під редакцією О.М.Біловола. – Харків: Изд-во ХНМУ, 2018. – 90 с.
4. Нові клінічні протоколи: психіатрія : для лікарів-психіатрів, наркологів та психотерапевтів на стаціонар. етапі лікування пацієнтів, а також для сімейн. лікарів і неврологів. – Київ : Проф. видання. Україна, 2020. – 265 с. <https://library.gov.ua/novi-klinichni-protokoly-psyhiatriya/>
5. Про затвердження клінічних протоколів надання медичної допомоги за спеціальністю "Психіатрія". Наказ МОЗ України № 59 від 05.02.2007 <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0059282-07/sp:max50:nav7:font2#Text>
6. Психіатрія і наркологія : підручник / В.Л. Гавенко, В.С. Бітенський, В.А. Абрамов та ін. ; за ред. В.Л. Гавенка, В.С. Бітенського. — 2-ге вид., переробл. і допов. — К. : ВСВ "Медицина", 2015. — 512 с.
7. BIOTECHNOLOGY AND BIOLOGICAL PREPARATIONS, Ronald P. Evens, Clinica Research, Amgen Inc., Thousand Oaks, California, U.S.

8. Методичні рекомендації «Особливості біологічних, біотехнологічних продуктів і біосимілярів» http://www.dec.gov.ua/site/file_uploads/ua/biosimilars/3.pdf
9. Prasan R. Bhandari Textbook of Pharmacology / Prasan R. Bhandari. – Thieme, 2022. – 888 p.
10. Patient Assessment in Clinical Pharmacy : A Comprehensive Guide / by editor Sherif Hanafy Mahmoud. – Springer Nature Switzerland, 2019. – 439 p.
11. Rang and Dale's Pharmacology / [H. P. Rang, J. M. Ritter, R. J. Flower et al.]. – [9th ed.]. – Elsevier Ltd., 2019. – 808 p.
12. Pharmacology / [M. A. Clark, R. Finkel, J. A. Rey et al.]. – [7th ed.]. – Baltimore: Lippincott Williams & Wilkins, 2018. – 638 p.
13. Whalen Karren Lippincott Illustrated Reviews: Pharmacology / K. Whalen. – Wolters Kluwer Health, 2018. – 576 p.
14. Katzung B. G. Basic and clinical pharmacology / B. G. Katzung, S. B. Masters, A. J. Trevor. – [14th ed.]. – The McGraw-Hill Companies, Inc., 2018. – 1250 p.
15. Color atlas of pharmacology, 5th edition, revised and expanded / Heinz Luellmann, Klaus Mohr, Lutz Hein, Detlef Bieger [et al.]; 174 color plates by Juergen Wirth. // New York; Thieme Stuttgart. – 2017. – 416 p.
16. Rhonda M. Jones Patient Assessment in Pharmacy Practice / R.M. Jones. – Wolters Kluwer Health, 2015. – 488 p.

Інформаційні ресурси

1. www.pharma-center.com.ua. веб-сайт ДЦФ МОЗ України [web-page] URL
2. British Medical Journal (BMJ) BMJ Publishing Group Ltd - www.bmj.com
3. Clinical Pharmacology and Therapeutics, Nature publishing group –
4. www.nature.com/cpt
5. The Lancet, Elsevier Limited - www.thelancet.com
6. Библиотека Кокрейн - www.cochrane.org
7. <http://ir.library.nmu.com/>
8. <http://www.nbuu.gov.ua/>
9. <https://library.gov.ua/>
10. <https://polska.library.gov.ua/>

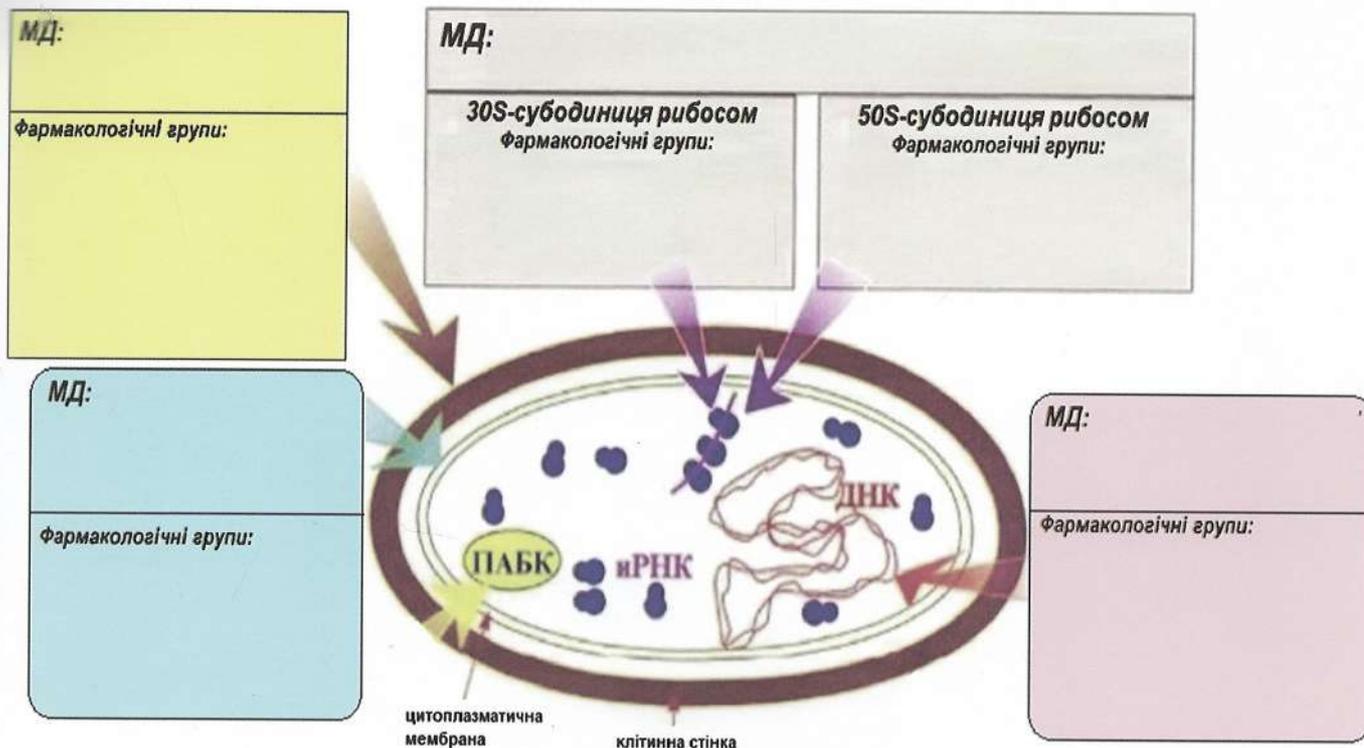

Схема 1 (стор. 101)

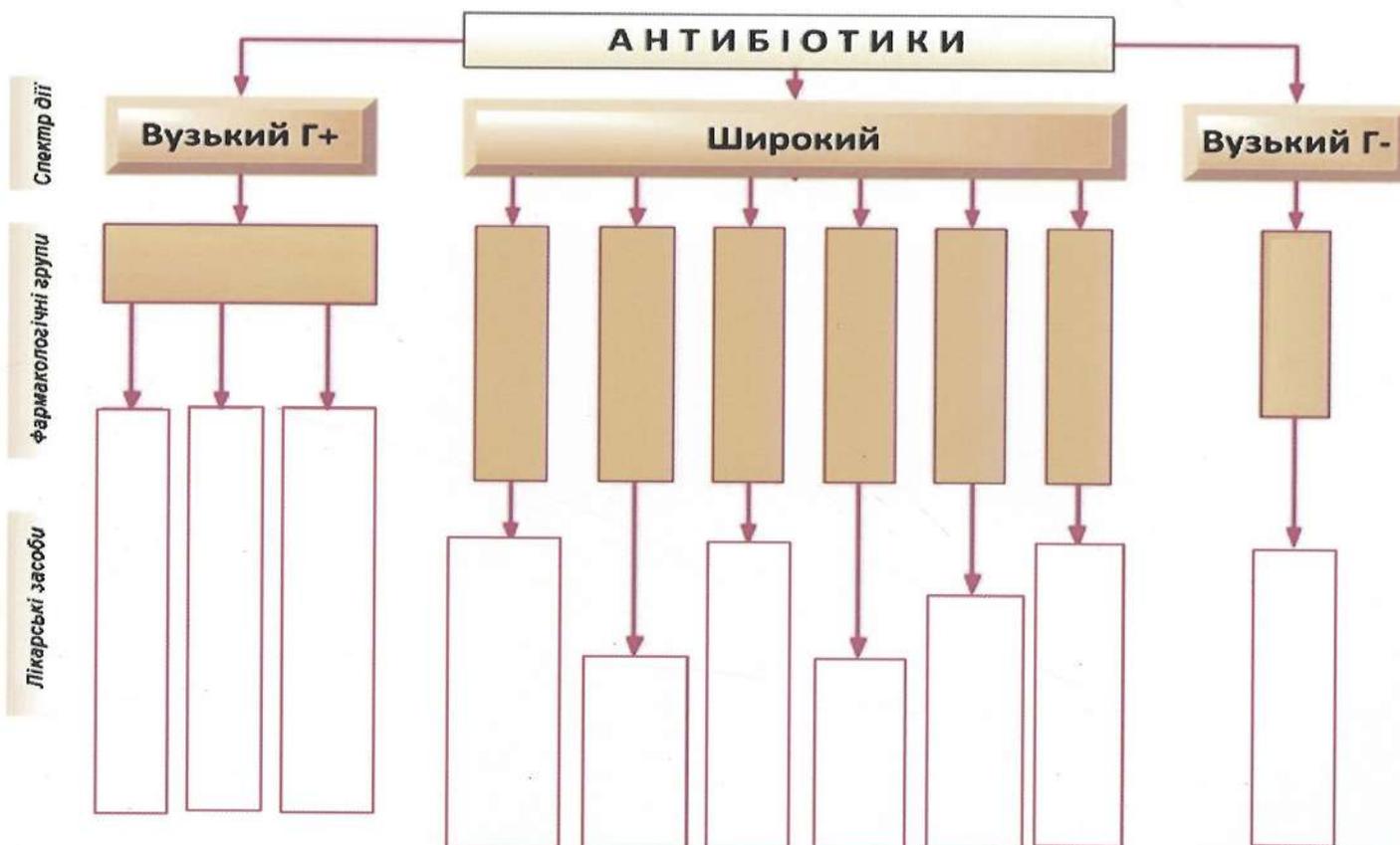

Схема 2 (стор. 102)